

LANDELIJKE WERKGROEP
CARDIOPSYCHOLOGEN

cardiovitaal

Goede voornemens: Begeleiding bij leefstijlverandering in hartrevalidatie

Veronica Janssen
Gezondheidspsychologie
Universiteit Leiden
CardioVitaal Amsterdam

cardiovitaal

Hoeveel procent van de
mensen die aan een
leefstijlverandering begint
valt binnen 2 jaar terug in de
oude gewoonte?

Heb je een smartphone?
Surf naar:
<http://flisti.com/p/1ref>

Continue inventarisatie

- Ervaringen in leefstijlbegeleiding?
- Valkuilen/hindernissen?
- Tips & trics ('best practices')?
- Heb je een smartphone?
- Surf naar www.todaysmeet.com/leefstijl
- Meld je aan
- Stuur ('tweet') je reactie's naar het scherm gedurende de komende 60 mins

Primaire preventie

42 000 U.S. mannelijke health professionals van 1986 – 2002 gevolgd: leefstijl (roken, lichaamsbeweging, lich gewicht, gezonde voeding, alcoholgebruik), medicatie en cardiale incidenten gemonitord

- ✦ In 16 jaar: 2183 cardiale events
- ✦ Medicatie-vrije groep: mannen met gezonde leefstijl op alle 5 factoren: 62% minder kans op cardiale events
- ✦ Groep met medicatie (anti-hypertensives en/of cholesterolverlagers) gezonde leefstijl op alle 5 factoren: 57% minder kans op cardiale events
- ✦ Verandering van leefstijl:
  - ✦ toename op 2 factoren: 27% minder kans op cardiale events
  - ✦ Afname op 2 factoren: 48% meer kans op cardiale events

Secundaire preventie:

Wat is de invloed van cardiale medicatie op sterftereductie na een MI?

TABLE 5. Approximate Mortality Reduction Potential of Preventive Drug Interventions After MI

Intervention	Mortality Risk Reduction, Mean (95% CI)
Low-dose aspirin ¹¹¹	18% (1%–30%)
Statins ¹¹²	21% (14%–28%)
β -Blockers ¹¹³	23% (15%–31%)
ACE inhibitors ¹¹⁴	26% (16%–35%)

Iestra et al., Circulation 2005; 112: 924

Wat is de invloed van leefstijlverandering op sterftereductie na een MI?

Ga naar:

<http://flisti.com/p/1rel>

Hartrevalidatie

- ✦ Multidisciplinair programma
- ✦ Gericht op fysiek, emotioneel en sociaal herstel na een cardiaal incident en secundaire preventie
- ✦ 3-6 maanden
- ✦ Intake volgens Richtlijn Beslisboom
- ✦ Modules: INFO, FIT, PEP individuele begeleiding

Hartrevalidatie: voor wie?

“Bijna elke patient met een cardiale aandoening”

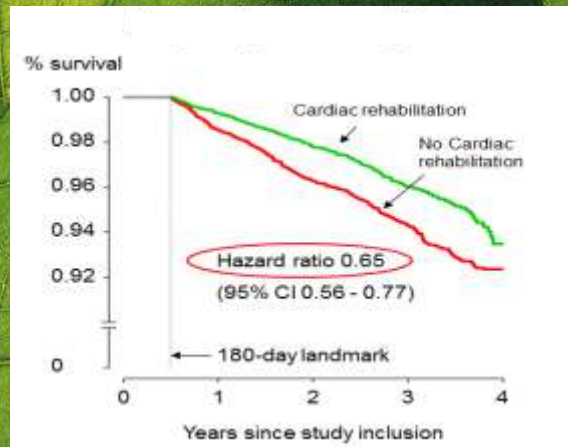
Traditionele indicaties:

- ✦ Acuut coronair syndroom
- ✦ CABG / klepoperatie
- ✦ PCI
- ✦ Angina Pectoris

Nieuwe indicaties

- ✦ Hartfalen
- ✦ ICD
- ✦ Congenitale hartaandoeningen
- ✦ Hoog CV risico

Hartrevalidatie 35% overall sterfte reductie

De Vries et al. Multidisciplinary cardiac rehabilitation and survival in The Netherlands. *Eur Heart J*, 2012; 33

Leefstijl veranderen

Meta-analyses: hartrevalidatie programma's gericht op leefstijlaanpassing (e.g. PEP) zijn effectief

- ✦ 34% reductie in mortaliteit
- ✦ 29% reductie reïnfarcten
- ✦ Gunstige effecten op bloeddruk, cholesterol, BMI, roken lichaamsbeweging en voedingsgewoonten
- ✦ Programma's met zelfmanagement elementen effectiever

Janssen et al., *Eur J Prev Cardiology* 2012

Dusseldorp et al., *Health Psychol* 1999; 18(5) Clark et al. *Ann Intern Med* 2005; 143 (9)

...en op de lange termijn?

5540 patienten
in 15 landen 1,5
jaar na ontslag
uit het
ziekenhuis

	Geen HR (N=3591)	HR (N=1949)
roken	22.4%	18.7%
obesitas	33.0%	28.2%
hoge bloeddruk	51.4%	48.8%
cholesterol	68.2%	60.0%

EUROASPIRE Study Group 2001, 2004, 2009, 2012; Kotseva et al. Eur Heart J 2004;6(SJ),J17-J26

Waar heeft dit mee te maken?

Geef je reactie:

- Neem het woord of
- Surf naar www.todaysmeet.com/terugval

Waarom?

Beweegreden

Patroon

Gedrag

En daar bovenop...

- ✦ Abrupt einde hartrevalidatie
- ✦ Trainen alleen 'op locatie' -> generalisatie naar eigen leven?
- ✦ Integratie nieuwe leefstijl in dagelijks leven lastig
- ✦ Beslisboom: 19 (!) mogelijke doelen...voor ipv door patient gesteld?
- ✦ Prioritering?

Blijvend veranderen?

Gedragsverandering is een proces dat in fasen verloopt:

1. Bewustwording
2. Motivatie voor verandering
3. Daadwerkelijk veranderen: van goed voornemen naar actie
4. Behoud van gedragsverandering

Stap 1: Bewustwording

De houding (attitude) ten opzichte van gedragsverandering wordt beïnvloed door:

- ✦ Kennis (over de aandoening, consequenties, preventie en behandeling)
- ✦ Risicoperceptie (hoe kwetsbaar ben ik?)
- ✦ Kosten/baten van verandering (wat kost veranderen me en wat levert het me op?)
- ✦ Sociale omgeving (hoe zien anderen dit en hoe gedragen zij zich?)
- ✦ Zelf-efficacy (in hoeverre ben ik in staat te veranderen?)

Stap 2: Motivatie voor verandering

- ✦ Motivatie is een complex fenomeen
- ✦ Verschillende (korte- en lange termijn) doelen sturen ons gedrag
  - > het begrijpen van iemand's drijfveren is cruciaal.

Doelen zijn hiërarchisch georganiseerd

Stap 3: Van goed voornemen naar actie

- ✦ Inzicht in eigen gedrag patronen
- ✦ Stellen van een concreet en haalbaar doel (SMART)
- ✦ Aanleren van vaardigheden die het bereiken van dit doel vergemakkelijken:
  - sociale steun voor veranderen
  - verkrijgen van feedback
  - anticiperen op mogelijke obstakels
  - omgaan met terugval
  - etc.

Stap 4: Behoud van gedragsverandering

Van belang hierbij:

- ✦ In hoeverre kan ik omgaan met terugval?
- ✦ In hoeverre levert dit (gezondheids)doel mij op wat ik ervan verwacht had?
- ✦ In hoeverre steunt mijn omgeving mij bij het volhouden van dit doel?
- ✦ In hoeverre denk ik in staat te zijn dit doel (voor de rest van mijn leven) vol te houden?

Universiteit Leiden

RIJNLANDS REVALIDATIE CENTRUM

vitaal

Beyond Resolutions: A Self-Management Intervention for Maintenance of Lifestyle Change Post- Cardiac Rehabilitation

Veronica Janssen, PhD, Véronique De Gucht, PhD,
Henk van Exel, MD and Stan Maes, PhD

Self-Management Intervention for Maintenance of Lifestyle Change

- ✦ RCT, n = 210
- ✦ FU 6 months (T2), 15 months (T3)
- ✦ Primary outcome: cardiac risk factors
- ✦ Secondary outcomes: health behaviours, psychological wellbeing
- ✦ Experimental condition: lifestyle program
- ✦ Control condition: standard care

Conclusion

- ✦ The self-management program was capable of instigating and maintaining changes in exercise in post cardiac rehabilitation patients
- ✦ Limited evidence for effects on risk factors
  - > continue self-monitoring and feedback, e.g., telemonitoring and e-coaching?
- ✦ Changes in self-management skills (at least partly) responsible for positive effects

Lessons learned?

- ✦ Heldere, concrete doelen (ownership)
- ✦ Inzicht in voortgang! (lieftst numeriek)
- ✦ Vertaalslag naar dagelijks leven (geleidelijk eind HR)
- ✦ Prioritering beslisboomdoelen en aanleren 'zelfmanagement' vaardigheden

Terugval voorkomen?

Cardiovitaal: zelfmanagement programma met begeleiding op afstand

Drie fases:

Terugval voorkomen?

Cardiovitaal:

1. Wat zijn belangrijke gezondheidsdoelen voor patiënten zelf? -> link levensdoelen aan Beslisboomdoelen
2. Coach patiënten in het aanleren van zelfmanagement vaardigheden om deze doelen te behalen
3. Helder inzicht in voortgang en progressie
4. Patient bepaalt ahv criteria wanneer hij/zij klaar is voor de volgende fase

Z³ aanpak

Zelfvertrouwen

Zelfregulatie

Zelfmanagement

Vertrouwen creëren

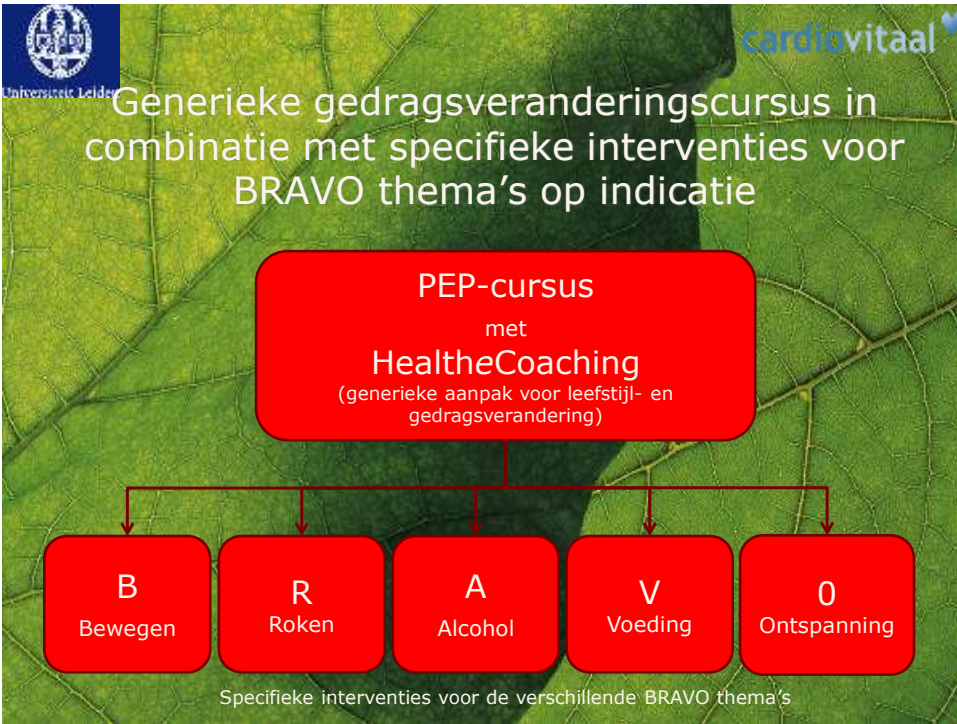
- ✓ F2F begeleiding gericht om goed beeld te krijgen en optimale programma samen te stellen
- ✓ Bewustwording creëren
- ✓ Advies op maat
- ✓ Haalbare doelen stellen (getrapte aanpak)
- ✓ Vertrouwen creëren

Toegewijd actie ondernemen

- ✓ Oefeningen thuis, minder F2F
- ✓ Ervaring opdoen
- ✓ Stimulerende en ondersteunende feedback mbt voortgang (F2F en BOA)
- ✓ Toenemend vertrouwen en verbinding creëren met doel

Onderhoud

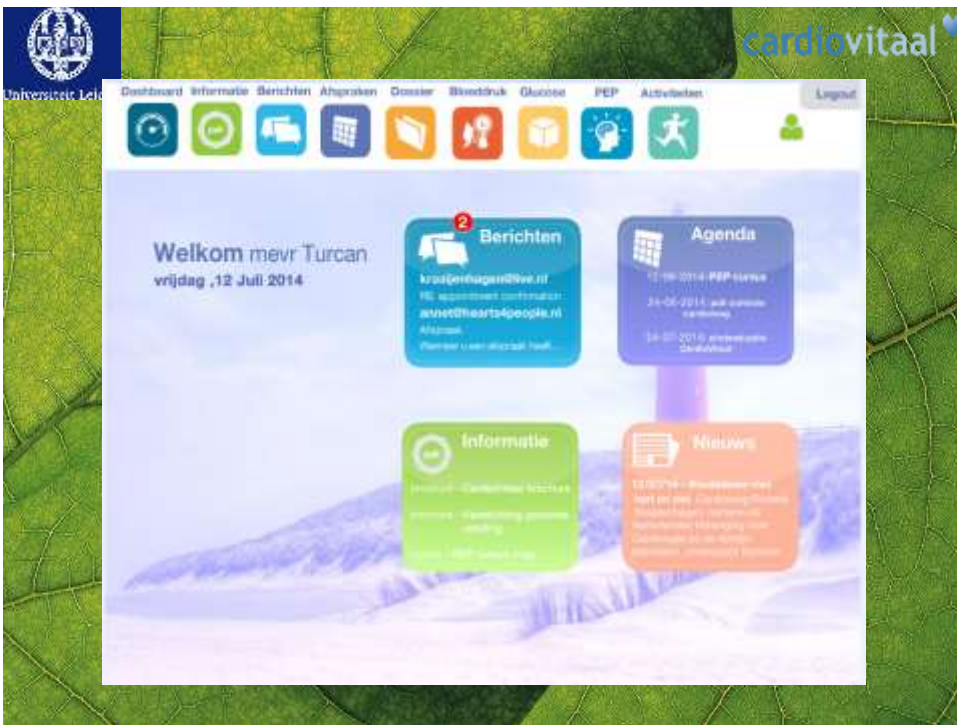
- ✓ Begeleiding op afstand (BOA)
- ✓ Nadruk op (oefeningen) thuis, nog minder F2F
- ✓ Terugval preventie
- ✓ Langdurige follow-up

Iedere patient krijgt eigen **cardiovitaal** beveiligde patiënten portaal

Universiteit Leiden cardiovitaal

Dashboard | dashboard

Mijn gedrag | **Mijn gemeten waarden** | Bericht Versturen

Mijn Doel
  Zelfvertrouwen
  Zelfregulatie
  Zelfmanagement
  Profiel
  Mijn adviezen

Gezond Bewegen	150 min per week	☒	☐	☐	● Neem de trap en doe de verkeeren
Rookvrij verder	0 sigaretten per dag	☒	☒	☒	● Ga zo door!
Gezond eten	1x per dag een zoete snack	☒	☒	☒	● Ga zo door!
Matig alcohol gebruik	2 glazen per dag	☒	☒	☐	● Betrek anderen bij de strategie
Balans ontspanning /spanning	Eke dag 15 min yoga	☒	☒	☒	● Ga zo door!
Medicatierouw	Eke dag medicatie op tijd nemen	☒	☒	☒	● Ga zo door!

Universiteit Leiden cardiovitaal

Dashboard | dashboard

Mijn gedrag | **Mijn gemeten waarden** | Bericht Versturen

Lichamelijk

Huidgige waarde
  Mijn Doel
  Profiel
  Mijn adviezen

Bloeddruk	140/90 mmHg	150/95 mmHg	●	Neem uw medicatie goed in
LDL- cholesterol	<2.5 mmol/L	2.4 mmol/L	●	Ga zo door!
Bloedsuiker	<6.1 mmol/L	5.6 mmol/L	●	Ga zo door!
Beweegpatroon	10 000 stappen	6000 stappen	●	Neem de trap en doe de oefeningen
Gewicht	87 kg	87 kg	●	Ga zo door!
Vetpercentage	27%	24%	●	Ga door met gezonde beweging
Ontspanning	20 min	20 min	●	Ga zo door!
Slaappatroon	8 uur	>7 uur	●	Ga zo door!

Universiteit Leiden **cardiovitaal**

Dashboard | Informatie | Berichten | Afrekenen | Doelen | Bloeddruk | Gewicht | HTP | Home | Uitloggen

dashboard

Mijn gedrag | **Mijn gemeten waarden** | Bericht Versturen

Wetpercentage	27%	24%	●	Go door met gezonde beweging <input type="button" value="open"/>
Ontspanning	20 min	20 min	●	Go zo door! <input type="button" value="open"/>
Slaap patroon	8 uur	>7 uur	●	Go zo door! <input type="button" value="open"/>

Psyche

	Huidige waarde	Mijn Doel	Profiel	Mijn adviezen
Stress	7	4	●	Laptop na 20.00u uitzetten <input type="button" value="open"/>
Vermoeidheid	6	3	●	Regelmatig <input type="button" value="open"/> rustmomenten inbouwen
Gemoedstoestand	7	7	●	Go zo door! <input type="button" value="open"/>

Universiteit Leiden **cardiovitaal**

Mijn bloeddruk

mijn bloeddruk | health portal

Nieuwe meting | Bestaande metingen | Grafiek

nieuwe meting

ingave van 2 recente samen de metingen

datum	1e Meting	2e Meting
	BYS	
	DBA	
	PLUJBE	

Opmerkingen:

Let op: Indien het resultaat tussen de 1e en 2e BYS meting groter is dan 10, dan optimaal meten
 Indien het resultaat tussen de 1e en 2e DBA meting groter is dan 5, dan optimaal meten.

Casus de heer D.

- ✦ 71 jaar, hartrevalidatie ivm MI
- ✦ Voorgeschiedenis: meerdere MI's, claudicatio intermittens, Diabetes Mellitus 2
- ✦ Leefstijlfactoren: roken, te weinig lichaamsbeweging (ivm pijn in de benen bij inspanning), fors overgewicht

Casus mevrouw vd.C

- ✦ 63 jaar, hartrevalidatie ivm boezemfibrilleren
- ✦ Voorgeschiedenis: familiale hypocholesterolemie
- ✦ Leefstijl: stress, licht overgewicht, wil graag meer bewegen maar angstig, niet rokend

Casus de heer T.

- ✦ 54 jaar, hartrevalidatie ivm MI
- ✦ Voorgeschiedenis: gb
- ✦ Leefstijl: stress, veel lichaamsbeweging (sport op hoog niveau 4-5 x per week), gezonde voeding, niet rokend

In subgroepen:

- ✦ Hoe zou je de heer D., mevrouw vd C. en de heer T. kunnen begeleiden bij leefstijlverandering?
- ✦ Hoe zou je dit aanpakken?
- ✦ In welke Z3 fase (zelfvertrouwen, zelfregulatie, zelfmanagement) denk je dat hij/zij is?
- ✦ Welke vragen zou je stellen?

Plenaire Inventarisatie Lifestyle Change for Life

- ✦ Heeft iemand in de groep een smartphone?
- ✦ Surf naar www.todaysmeet.com/leefstijl
- ✦ Stuur ('tweet') je aanpak naar het scherm

Dank voor de aandacht!

Vjanssen@FSW.leidenuniv.nl